

פרק חמישי

מערכות העצים שעל המזבח

מקום המערכות:

- ד. מקום המערכה הגדולה להקטרת הקרבנות הוא בצד המזרחי של המזבח, קרוב לכבש הגדול.⁵
- ה. מקום מערכת הקטורת הוא בפנינה הדרומית מערבית של גג המזבח, מקום הסמוך לפתח ההיכל.⁶
- ו. למערכה השלישית אין מקום מיוחד, וניתן לסדרה היכן שרוצים על המזבח.⁷
- ז. מקומה של המערכה הרביעית (ביוה"כ) הוא בצדו המערבי של המזבח.⁸

א. מצווה מהתורה לסדר מערכות עצים על המזבח.¹

מספר המערכות:

- ב. בכל יום יש לסדר על המזבח שלוש מערכות עצים: מערכה גדולה - להקטרת קרבנות, מערכה שנייה - לגחלי הקטורת, מערכה שלישית - 'לקיום האש'.²
- ג. ביום הכיפורים צריך להוסיף מערכה נוספת למזבח, כך שביום זה יש עליו ארבע מערכות עצים.³

בציור ניתן לראות את שלושת מערכות העצים שעל המזבח, כשהמערכה הגדולה נמצאת בפנינה הדרומית מזרחית, כדי שהכהן העומד על הכבש וזורק אליה את אברי הקרבן - יגיע אליה.

1. ויקרא א, ז; ויקרא ו, ה; רמב"ם תמידין ומוספין ב, ב.
2. במשנה ביומא (מגב) מובאת מחלוקת תנאים ביחס למספר מערכות העצים שיש לסדר כל יום על המזבח: רבי מאיר - ארבע מערכות, רבי יוסי - שלוש מערכות, רבי יהודה - שתי מערכות. להלכה פסק הרמב"ם (תמידין ומוספין ב, ד) כרבי יוסי, או משום שהלכה כרבי יוסי מחבריו (מהר"י קורקוס) או משום שזו דעת רוב התנאים (ליקוטי הלכות על יומא שם).
3. באשר למהותה של המערכה השלישית נחלקו הראשונים: לדעת רוב הראשונים (רש"י, תוס', ריטב"א, ר' אליקים, ר"י מלוניל ועוד), מערכה זו נועדה לאפשר הוספת אש למערכה הגדולה בעת הצורך, כשהאש איננה מספיקה להקטרת הקרבנות אותו יום. הרמב"ם לעומת זאת סובר, שיש מצוה מהתורה שתהיה אש על המזבח כל הזמן, ומערכה זו באה לקיים מצווה זו, ככתוב: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'.
4. מאירי, ר"י מלוניל ועוד), ממערכה זו היו לוקחים את הגחלים להקטרת הקטורת בקודש הקודשים. הרמב"ם (עבודת יום הכיפורים ב, ה) לעומת זאת סובר, שמערכה זו הייתה 'כדי להדר את המזבח ולעטרו', ואת הגחלים להקטרת הקטורת בקודש הקודשים לקחו מהמערכה השנייה, מערכת הקטורת.
5. משנה בתמיד ב, ד-ה; רמב"ם תמידין ומוספין ב, ז.
6. יעב"ץ. כדי שהכהנים יוכלו לזרוק בקלות את אברי הקרבנות מהכבש הגדול אל אש המערכה.
7. משנה שם.
8. רמב"ם תמידין ומוספין ב, ט.
9. רש"י, ר"ח, ר"א וריטב"א ליומא מה, א-ב. אמנם, לדעת תוס' מהגמרא בזבחים (נחב), משמע שמערכה זו צריכה להיות בדיוק מול פתח ההיכל, אך כאמור, לדעת רוב הראשונים אין צורך להחמיר כך!

1. ויקרא א, ז; ויקרא ו, ה; רמב"ם תמידין ומוספין ב, ב.
2. במשנה ביומא (מגב) מובאת מחלוקת תנאים ביחס למספר מערכות העצים שיש לסדר כל יום על המזבח: רבי מאיר - ארבע מערכות, רבי יוסי - שלוש מערכות, רבי יהודה - שתי מערכות. להלכה פסק הרמב"ם (תמידין ומוספין ב, ד) כרבי יוסי, או משום שהלכה כרבי יוסי מחבריו (מהר"י קורקוס) או משום שזו דעת רוב התנאים (ליקוטי הלכות על יומא שם).
3. באשר למהותה של המערכה השלישית נחלקו הראשונים: לדעת רוב הראשונים (רש"י, תוס', ריטב"א, ר' אליקים, ר"י מלוניל ועוד), מערכה זו נועדה לאפשר הוספת אש למערכה הגדולה בעת הצורך, כשהאש איננה מספיקה להקטרת הקרבנות אותו יום. הרמב"ם לעומת זאת סובר, שיש מצוה מהתורה שתהיה אש על המזבח כל הזמן, ומערכה זו באה לקיים מצווה זו, ככתוב: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'.
4. מאירי, ר"י מלוניל ועוד), ממערכה זו היו לוקחים את הגחלים להקטרת הקטורת בקודש הקודשים. הרמב"ם (עבודת יום הכיפורים ב, ה) לעומת זאת סובר, שמערכה זו הייתה 'כדי להדר את המזבח ולעטרו', ואת הגחלים להקטרת הקטורת בקודש הקודשים לקחו מהמערכה השנייה, מערכת הקטורת.
5. משנה בתמיד ב, ד-ה; רמב"ם תמידין ומוספין ב, ז.
6. יעב"ץ. כדי שהכהנים יוכלו לזרוק בקלות את אברי הקרבנות מהכבש הגדול אל אש המערכה.
7. משנה שם.
8. רמב"ם תמידין ומוספין ב, ט.
9. רש"י, ר"ח, ר"א וריטב"א ליומא מה, א-ב. אמנם, לדעת תוס' מהגמרא בזבחים (נחב), משמע שמערכה זו צריכה להיות בדיוק מול פתח ההיכל, אך כאמור, לדעת רוב הראשונים אין צורך להחמיר כך!